

Darko Tipurić^a

Govor predsjednika Hrvatskog društva ekonomista na otvaranju 32. tradicionalnog savjetovanja

Živimo u vremenu obilježenom dubokim i sveobuhvatnim promjenama u globalnom ekonomskom i geopolitičkom krajobrazu, promjenama koje propituju samu srž naše civilizacije.

Jesmo li zaista na rubu ponora, uronjeni u povijesni vrtlog koji nas odvlači u prostor dubokog gliba, tragičnog bespuća i urušavanja društva kojeg poznajemo?

Nalazimo li se u zamci između distopijskih vizija svijeta, onih kakve su prikazali Huxley i Orwell? Orwell nam prikazuje društvo u kojem država suvereno vlada kroz strah, represiju i nasilje, držeći pojedinca pod čvrstom rukom kontrole. Huxley s druge strane oslikava svijet u kojem se kontrola postiže manipulacijom zadovoljstvom, gdje hedonizam postaje oruđe za smirenje masa, omogućujući eliti da upravlja svijetom dok pojedinac ostaje omamljen užicima, ravnodušan i otuđen od stvarnosti.

Čini se da sloboda pojedinca nestaje, postajući tek apstraktni koncept koji biva žrtvovan u ime apsurdne kolektivne homogenosti.

Jesu li to uistinu jedine opcije preostale našoj civilizaciji? Možemo li se još uvijek nadati ili nasloniti na modernistički, teleološki narativ o društvenom progresu i slobodi, ili je i taj narativ izgubio svoju važnost u našem postmodernističkom dobu?

Četiri su pojave koje nas zabrinjavaju.

Prvo, geopolitički sukobi, poput ratova u Ukrajini i na Bliskom Istoku te jačanje napetosti između svjetskih sila, pridonose rastu globalne nesigurnosti jer destabiliziraju političke i ekonomske odnose, i ugrožavaju tokove roba i usluga.

Istovremeno, države se sve više okreću protekcionizmu, što usporava međunarodnu suradnju i vodi fragmentaciji globalnog tržišta. Ekonomska suverenost i smanjenje međuzavisnosti postaju prioriteta, potičući razvoj trgovinskih blokova i *reshoring* strategija, gdje se proizvodnja vraća u matične ili savezničke zemlje.

Drugo, klimatske promjene dodatno pojačavaju ekonomske izazove, jer sve češće i ozbiljnije prirodne katastrofe devastiraju i uništavaju infrastrukturu, poljoprivredu, proizvodnju i ugrožavaju životne uvjete milijuna ljudi.

Procjenjuje se da bi globalni gubici uzrokovani klimatskim promjenama mogli dosegnuti stotine milijardi dolara godišnje - do sredine stoljeća.

Politike su usmjerene na smanjivanje stakleničkih plinova; raste fokus na energetske sigurnost i ulaganja u obnovljive izvore energije odnosno zelene tehnologije.

Međutim, fosilna goriva i dalje ostaju ključna za energetske potrebe, posebno u kontekstu trenutnih globalnih energetske izazova. Pitanje je hoće li ona biti postupno zamijenjena obnovljivim izvorima u dovoljnoj mjeri - kako bi se posti-

^a Prof. dr. sc. Darko Tipurić, predsjednik Hrvatskog društva ekonomista.

gli klimatski ciljevi i osigurala energetska sigurnost u nestabilnom geopolitičkom okruženju.

Treće, tehnološke promjene stubokom mijenjaju globalni ekonomski ambijent, pokrećući novu eru ubrzanih inovacija i prilagodbi. Digitalizacija, automatizacija i primjena umjetne inteligencije postaju okosnica transformacije u gotovo svim industrijama, disruptirajući radna mjesta i tradicionalne ekonomske sektore.

Ključni igrači u tehnologiji, posebice u Sjedinjenim Američkim Državama i Kini, nameću ne samo ekonomske, već i političke standarde, oblikujući time globalne tokove moći i utjecaja.

Napredak u kvantnom računalstvu, robotici i biotehnologiji postavlja temelje za redefiniciju industrijskih standarda i konkurentnosti u sektorima kao što su zdravstvo, financije, energika i komunikacije.

Ove tehnologije donose nove ekonomske prilike, ali i složene izazove, uključujući pitanja privatnosti, etike i tržišnog monopola koja zahtijevaju globalnu suradnju i pažljivo osmišljenu regulaciju kako bi se postigla održiva i pravedna tehnološka budućnost.

Četvrto, demografske promjene mijenjaju globalne odnose. Starenje stanovništva u razvijenim zemljama, poput Japana i Europe, opterećuje tržišta rada i zdravstvene sustave, dok rast populacije u Africi i Aziji otvara nova tržišta, ali i izazove u pogledu resursa i infrastrukture. Globalne migracije stvaraju nove dinamike, uz povećanu urbanizaciju i promjene u obrascima potrošnje.

EU zaostaje u ključnim industrijama budućnosti, dok Sjedinjene Američke Države i Kina ubrzano jačaju svoje tehnološke sektore. Naš kontinent je uglavnom propustio digitalnu revoluciju, a samo 4 od 50 najvećih svjetskih tehnoloških kompanija dolaze iz Europe.

U izvješću koje je izradio bivši predsjednik Europske središnje banke, Mario Draghi istaknuta je potreba za korjenitim promjenama u industrijskim, energetskim i financijskim sektorima EU-a, kako bi se učinkovito odgovorilo na izazove poput visokih energetskih troškova, klimatskih promjena i sve snažnije globalne tehnološke konkurencije.

Nedovoljno brzo suočavanje s gubitkom globalne konkurentnosti već je dovelo do sporijeg gospodarskog rasta, produbljujući jaz u BDP-u i produktivnosti između Europske unije i Sjedinjenih Država.

Osim toga, Europa se suočava s akutnim demografskim problemom starenja stanovništva, što dodatno pogoršava njezinu dugoročnu konkurentnost. To Europu prisiljava na snažniji oslonac na rast produktivnosti kao ključni faktor za očuvanje životnog standarda, s obzirom na smanjenje radno sposobnog stanovništva.

U takvom kontekstu, procjenjuje se da će investicije u Europi morati porasti za oko 5 postotnih bodova BDP-a samo kako bi se financirale ključne inicijative poput dekarbonizacije, digitalizacije i jačanja obrambenih kapaciteta.

Kako bi zadržala gospodarsku snagu i osigurala energetska sigurnost, tehnološku neovisnost i industrijsko vodstvo, Europa mora provesti ubrzane reforme koje uključuju (1) smanjenje energetskih troškova i (2) brže poticanje inovacija, kao i (3) stvaranje fleksibilnijeg regulatornog okvira za poduzetnike i industrije. Osim toga, ključno je (4) jačati strateške lance opskrbe kroz lokalizaciju proizvodnje u ključnim sektorima te (5) ulagati u digitalnu infrastrukturu i kibernetičku sigurnost, čime bi se povećala otpornost na globalne poremećaje.

Hrvatska ekonomija trenutno bilježi pozitivne pokazatelje, no iza tih brojki kriju se izazovi koji ukazuju na složeniju situaciju od same statistike. Rast BDP-a i povećanje kreditnog rejtinga svakako su ohrabrujući znakovi, potaknuti stabilnim turizmom, rastom osobne potrošnje i investicijama. Međutim, ključne strukturne slabosti i dalje su prisutne.

Hrvatska je na putanju konvergencije BDP *per capita* u paritetu kupovne moći prema prosjeku EU. Od 62 % prosjeka EU 2013. godine stigli smo do 76 % prosjek BDP po stanovniku u 2023. godine.

Dakle, 2013. godine smo bili 25. mjesto od 27 zemalja članica (iza nas su bile Rumunjska i Bugarska), i napredovali smo do 22. mjesta u EU u 2023. godine s boljim BDP-om po stanovniku od Mađarske, Slovačke, Latvije, Grčke i Bugarske.

Napredak je vidljiv, ali još nije dovoljan. Ako analiziramo kumulativni rast BDP-a država članica EU u razdoblju od izbijanja globalne financijske krize 2008. godine do kraja drugog kvartala 2024., možemo vidjeti zanimljive podatke. U Hrvatskoj je taj kumulativni rast iznosio 22 %, isto kao u Nizozemskoj, a veći od rasta u Francuskoj, Njemačkoj, Španjolskoj, Portugalu, Finskoj, Italiji, Austriji i Grčkoj.

Dvije posttranzicijske ekonomije, Estonija i Latvija, imale su manji rast od Hrvatske. S druge strane, Slovenija, Češka, Bugarska, Mađarska i Slovačka imaju veću stopu kumulativnog rasta, a Poljska, Rumunjska i Litva su ostvarile izrazito visok kumulativni rast te se svrstavaju među apsolutne predvodnike u EU - rijetke članice Unije koje su premašile rast američkog gospodarstva koji je bio 37 % u istom razdoblju.

Jedan od razloga položaja Hrvatske je činjenica da smo imali najlošije ekonomske performanse u CEE regiji od 2008 do 2013. godine, a drugi je u rastu koji još uvijek nije dovoljno brz od ulaska u EU.

Učinci EU integracija na temeljne makroekonomske pokazatelje Hrvatske općenito su pozitivni. Kao dio tzv. konvergencijskog mehanizma EU, Hrvatska od 2013. bilježi ubrzani gospodarski rast, što je karakteristika zemalja koje nastoje doseći razinu razvijenijih članica Unije. BDP *per capita* Hrvatske od ulaska u Europsku uniju (razdoblje od drugog kvartala 2013. do drugog kvartala 2024.) porastao za 36,9 %. U odnosu na posljednji pretpandemijski kvartal, zabilježen je rast od 18,3 %, što čini Hrvatsku najbrže rastućom ekonomijom u Europskoj uniji. Iako je pandemija snažno pogodila hrvatsko gospodarstvo, oporavak je, srećom, bio iznimno brz i učinkovit.

Rast se i dalje nastavlja. U trećem tromjesečju 2024. realni BDP porastao je za 3,9 % u odnosu na isto razdoblje prethodne godine, dok je sezonski prilagođen rast iznosio 4,1 %. Ovim rezultatom Hrvatska se svrstala na drugo mjesto po stopi rasta BDP-a unutar Europske unije, odmah iza Malte. Ključni pokretači rasta bili su povećana potrošnja kućanstava i države te rast investicija. Promatrajući bruto dodanu vrijednost prema proizvodnoj metodi, sve djelatnosti su dale pozitivan doprinos, pri čemu je građevinarstvo imalo najznačajniji utjecaj.

Ulazak u eurozonu i Schengenski prostor očito dodatno otvara prilike za jačanje ekonomskih izgleda i povećanje međunarodne konkurentnosti.

Interesantno je da prema kriteriju rasta Hrvatsku još uvijek trebamo svrstati među relativno manje uspješne ekonomije. Ključna osnova ovakve ocjene leži u ekonomskom načelu prema kojemu manje razvijene države imaju prednost u „sustizanju“ razvijenih – naime, za zemlje s nižim stupnjem razvoja lakše je apsorbirati postojeću tehnologiju nego razvijati inovacije.

Unatoč tome, dugogodišnji zaostatak u rastu BDP-a u odnosu na usporedive zemlje, kao i strah od usporavanja konvergencije, što su iskustva koja su prošle neke države u sličnim okolnostima, ističu potrebu za sveobuhvatnim reformama. Te bi reforme trebale povećati konkurentnost, potaknuti dinamičniji rast i omogućiti Hrvatskoj da u potpunosti iskoristi prednosti članstva na domaćem i međunarodnom tržištu.

Javni dug je na 60 % BDP-a, uz ispunjene Maastrichtke kriterije, i Hrvatska ima jedan od najbržih trendova smanjenja duga, što je otvorilo prostor za porezna rasterećenja i razduživanje države.

Neprijeporno je da je u prosjeku sve bolji životni standard u odnosu vrijeme prije EU integracije jer rastu plaće, veća je zaposlenost te su bolji socijalno-ekonomski uvjeti. Prosječna neto plaća (listopad 2024) je 1.315 eura, i veća je nego u 7 država EU.

No, jaz između plaća u javnom i privatnom sektoru je velik, a to izaziva zabrinutost jer dok su plaće u javnom sektoru rasle političkim odlukama, u privatnom sektoru taj rast nije pratio isti tempo. Opravdanje privatnika da je produktivnost nedovoljna za značajan rast plaća donekle je razumljivo, s obzirom na konkurenciju, manju profitabilnost, te često strože tržišne uvjete u kojima posluju. S druge strane, postavlja se pitanje koliko je opravdano povećanje plaća u javnom sektoru, s obzirom na to da je produktivnost u tom sektoru često niža, a efikasnost sporija zbog birokratskih prepreka i složenih procedura.

Inflacija, iako se postupno usporava, i dalje predstavlja ozbiljan teret za kućanstva koja su suočena s visokim cijenama energenata, hrane i stano-

vanja, što sve zajedno smanjuje realnu kupovnu moć građana s nižim prihodima. Sve je veće društveno raslojavanje, a najugroženijima rast mirovina i minimalnih plaća nije bio dovoljan da kompenzira nagli porast životnih troškova.

Nadalje, na srednji i dugi rok, zabrinjava izostanak značajnog utjecaja EU integracija na investicije i njihovu ulogu u strukturi BDP-a. Samo Latvija (25 %) i Bugarska (14 %) imaju manji rast investicija od Hrvatske (35 %) od 2013. od usporedivih CEE zemalja. Lideri u skupini zemalja su Litva s 85 % i Rumunjska s 66 % rasta.

Upravo bi investicije trebale biti glavna poluga putem koje EU integracije omogućuju održiv i ubrzan gospodarski rast. Rast investicija iako postoji, u velikoj mjeri se oslanja na sredstva iz fondova Europske unije, umjesto na privatne inovacije i industrijski razvoj. Investicije se naime 70 % financiraju iz EU sredstava.

Javne investicije, koje su posljednjih godina bile ključan pokretač gospodarskog rasta, dosegle su vrhunac, a kako se mogućnosti iz fondova budu smanjivale, postoji rizik od pada investicijske aktivnosti.

Oslanjanje hrvatske ekonomije na turizam i uslužne djelatnosti, koje su radno intenzivne, ali ne zahtijevaju nužno visoko kvalificiranu radnu snagu, postavlja ozbiljan izazov za profesionalnu realizaciju visokoobrazovanih mladih ljudi. Iako te industrije znatno doprinose zapošljavanju i bruto domaćem proizvodu, one ne pružaju dovoljan broj prilika za stručnjake s visokim obrazovanjem, posebno u sektorima koji traže specijalizirana znanja i vještine. Kao rezultat toga, mnogi mladi stručnjaci ili traže bolje prilike u inozemstvu ili su prisiljeni na prekvalifikaciju kako bi se prilagodili domaćem tržištu rada. Ova nepovezanost između obrazovnog sustava i stvarnih potreba gospodarstva dodatno produbljuje problem odljeva mozgova.

Imamo i velike probleme s poljoprivrednom proizvodnjom s padom fizičkog obujma od preko 7,4 % prošle godine posebice u dijelu stočarske proizvodnje koji je u prošloj godini bio preko 13 %. Poljoprivredom se u Hrvatskoj bavi 165 tisuća poljoprivrednika koji ostvaruju vrijednost proizvodnje od cca € 3,0 milijarde, što čini 3,6 % BDV-a hrvatskog gospodarstva.

Samodostatnost u proizvodnji hrane je geopolitičko i strateško pitanje. Postoje golemi potencijali koji nisu iskorišteni zbog lošeg strateškog planiranja, a podizanje produktivnosti poljoprivrede, koja je 40 % ispod prosjeka EU, jest imperativ.

Hrvatska ekonomija se osim toga suočava s izazovima industrijske diversifikacije, što usporava njen rast i otpornost na globalne promjene. Oslanjanje na nekoliko ključnih sektora čini ekonomiju ranjivom na vanjske šokove, osjetljivom na sezonske i cikličke oscilacije - dok nedovoljna ulaganja u istraživanje i razvoj te nedostatak tehnološke sofisticiranosti - otežavaju razvoj novih tehnologija i novih poslovnih modela i smanjuju konkurentski potencijal na globalnom tržištu.

Problem je i bankocentrična ekonomija u kojoj se stvaraju enormni profiti poslovnim bankama koje su 87,5 % u stranom vlasništvu - ali ne kao rezultat kreditiranja poslovnih djelatnosti. U 2023. g. je dobit iznosila 1,36 milijardi eura, s porastom od 91,7 % u odnosu na prethodnu godinu, a za prvih 6 mjeseci 2024. dobit je iznosila čak 806,8 milijuna eura. Čak 80 % rekordno ostvarene dobiti isplatilo svojim dioničarima u obliku dividendi.

Rekordna profitabilnost hrvatskih banaka je posljedica ulaska u euro zonu, te činjenice da je HNB poslovnim bankama na deponirani višak likvidnosti plaća pripadajuću kamatu, koju u cilju kontrole inflacije, određuje ECB. Potrebno je istaknuti kako se radi o trošku provođenja monetarne politike, koji za 2023. g. iznosi 479 milijuna eura isplaćenih kamata poslovnim bankama. Radi o javnom novcu koji je teretio rashodnu stranu, te umanjio dobit HNB-a, koja po Zakonu o HNB-u, 4/5 predstavlja prihod državnog proračuna.

Sve to upućuje na potrebu razmatranja redistribucijskih politika na temelju opcija uvođenja poreza na ekstraprofit ili aktivu banaka. Porez na ekstraprofit banaka su uvele Italija, Slovenija, Češka, Mađarska, Grčka, Rumunjska, Španjolska i Velika Britanija, a lista će se po svemu širiti. I Hrvatska ima tu mogućnost, jer ne postoji naputak Europske komisije koji bi to branio, niti je ECB *a priori* protiv takve porezne politike. ECB je samo upozorio članice euro zone da se novcem prikupljenim dodatnim oporezivanjem banaka „ne koriste za pokrivanje manjka državnog proračuna, već da se troši namjenski“.

Nadalje, pitanje smanjenja broja jedinica lokalne samouprave dugo je bilo prisutno u raspravama, no unatoč brojnim preporukama, taj proces nije došao do izražaja. Umjesto strukturnih reformi, kao što je racionalizacija lokalne samouprave i povećanje njezine učinkovitosti, zadnjih godina svjedočimo stalnim poreznim korekcijama koje se svode na preraspodjelu poreznih prihoda. Ovakav pristup ne rješava dugoročne probleme, već samo održava sustav koji je često neučinkovit, s velikim brojem malih jedinica koje nisu samoodržive bez stalnih financijskih injekcija.

No, primjetno je da politika želi napraviti pomake posebno u segmentu poreza. Uvođenje poreza na nekretnine može se doimati kao mjera usmjerena na pravedniju raspodjelu poreznog tereta, ali u hrvatskom kontekstu to nosi dodatne izazove. Treba oprezan kod oblikovanja finalne verzije poreza za nekretnine, ali osobno čvrsto podržavam ovaj korak. Treba naravno voditi računa da ovaj porez bude pravedan i da ima manji utjecaj na građane s nižim primanjima, posebice one koji su u mirovini ili koji već osjećaju pritisak inflacije i rasta troškova života.

S druge strane, prihodi od ovog poreza, kako se čini, opet će biti usmjereni na lokalne proračune, što ne rješava temeljni problem neučinkovitog i preglomaznog sustava lokalne samouprave. Bez sveobuhvatne reforme koja bi uključila smanjenje broja općina, jačanje regionalnih kapaciteta i poticanje veće fiskalne odgovornosti, ovaj porez može postati još jedan izvor prihoda za financiranje neučinkovitih lokalnih proračuna, bez poticanja istinskih strukturnih promjena.

Najvažniji strateški problem je katastrofalna demografska situacija u Hrvatskoj koja je još lošija nego drugdje u Europi.

Hrvatska se suočava s padom broja stanovnika, starenjem populacije i iseljavanjem mladih. Samo u proteklih dvadeset godina izgubili smo gotovo 450 tisuća stanovnika.

Ukupna stopa fertiliteta je tek nešto iznad 1,4, što znači da će za samo pedeset godina broj stanovnika u Hrvatskoj biti manji od dva milijuna. Iz godine u godinu bilježimo prirodan pad sta-

novništva, koji se ubrzava: u kolovozu ove godine bilo 10 posto manje novorođene djece nego u kolovozu prošle godine.

Takvi trendovi prijete održivosti mirovinskog sustava i ograničavaju gospodarski rast. No, to je prije svega pitanje nacionalnog opstanka koji je ozbiljno ugrožen.

Ekonomski gledano, izazovi starenja populacije i manjka posebno kvalificirane radne snage mogu dugoročno ograničiti produktivnost i povećati pritisak na socijalne sustave. Uvozna radna snaga može biti rješenje samo djelomično, uglavnom u sektorima s niskom tehnološkom složenosti.

Što Hrvatska treba učiniti? Potrebno je, prema mojem mišljenju, sljedeće:

1. snažno poticati privatna ulaganja, osobito u sektorima s visokom dodanom vrijednošću kao što su tehnologija, zelena energetika i složena proizvodnja,
2. diversificirati izvoznu strukturu i dodatno osnažiti industrijsku proizvodnju kako bi se smanjila ovisnost o uslužnim djelatnostima
3. ubrzati tehnološki napredak potičući suradnju između poduzeća, sveučilišta i istraživačkih institucija i ojačati potporu inovacijskim procesima
4. stvoriti povoljnije uvjete za poduzetnike kako bi Hrvatska postala poželjnije odredište za domaće i strane investitore, unaprijediti poslovnu klimu kroz nastavak porezne reforme, smanjenje administrativnih zapreka, smanjenje regulatornih opterećenja i povećanje transparentnosti pravnog sustava,
5. provesti reformu javne uprave kroz podizanje efikasnosti i digitalizaciju javnih usluga kako bi ona postala racionalnija, učinkovitija i prilagodljivija potrebama gospodarstva i stanovništva,
6. voditi politiku ravnomjernog razvoja svih regija s posebnim naglaskom na Slavoniju, Baranju i druge strateške prostore,
7. modernizirati obrazovni sustav kako bismo se mogli nositi s izazovima 21. stoljeća. To podrazumijeva kurikularne reforme koje naglašavaju STEM područja, kritičko razmišljanje, poduzetničke vještine i cjeloživotno obrazovanje.

Ukratko, dugoročna ekonomska stabilnost Hrvatske zahtijeva korjenite strukturne reforme u područjima javne uprave, obrazovanja, tržišta rada, regionalnog razvoja, industrijske i demografske politike.

Ulaganja u sektore s većom dodanom vrijednošću, odlučujuće je za povećanje konkurentnosti. Osobno smatram kako se nedovoljno shvaća važnost industrijske proizvodnje kao temelja razvitka malih nacija.

Nužno je industrijsku proizvodnju postaviti kao temelj dugoročne strategije hrvatske ekonomije. Ali ne bilo koju – nego onu u kojoj se stvara visoka dodana vrijednost – s novim tehnologijama i inovativnim rješenjima prateći razvoj 4. industrijske revolucije.

Sustavno povećanje produktivnosti ostaje jedan od ključnih izazova za hrvatsko gospodarstvo, uz potrebu za većom efikasnošću države i ubrzanom digitalizacijom, koji su presudni za stvaranje učinkovitog, transparentnog i konkurentnog poslovnog okruženja. Iako produktivnost po satu rada postupno raste, taj se rast nastavlja bez značajnog ubrzanja u odnosu na trendove prije ulaska Hrvatske u Europsku uniju.

Hrvatska, nažalost, bilježi najslabiji rast produktivnosti među 11 posttranzicijskih članica EU, s povećanjem od samo 17 % od pristupanja EU. Nasuprot tome, vodeće zemlje poput Rumunjske i Poljske ostvarile su znatno veće stope rasta, od 41 % i 34 % respektivno. Nedostatak investicijskog zamaha i stagnacija produktivnosti ozbiljno ugrožavaju dugoročni gospodarski potencijal i održivost Hrvatske.

Za pokretanje strateških promjena potrebni su stručnost, hrabrost i vizija donositelja odluka, kao i odlučnost da se suoče s izazovima i prevladaju zapreke i otpor prema promjenama, a ponajprije – pametna i dobro osmišljena strategija.

Rješenja za ove izazove leže u našoj sposobnosti da sami donosimo ključne razvojne odluke, dok istodobno koristimo strateško partnerstvo s Europom

skom unijom za financijsku i institucionalnu potporu. EU nam pruža priliku za pametan i uključiv rast, omogućujući nam da iskoristimo sredstva za modernizaciju infrastrukture, digitalnu transformaciju i jačanje inovacijskog potencijala.

No, uspjeh će ovisiti o našoj spremnosti na odlučne reforme, poticanju poduzetničke klime, ulaganjima u obrazovanje i istraživanje te stvaranju fleksibilnijeg i otpornijeg gospodarstva. Na nama je da postavimo ambiciozne ciljeve i iskoristimo dostupne resurse kako bismo unaprijedili životni standard i osigurali dugoročnu održivost.

Nikako ne smijemo zaboraviti da bi povećanje kvalitete života i smanjenje ekonomske nejednakosti trebali biti temelji svih naših politika.

Naša vizija treba biti usmjerena prema stvaranju poduzetnog, pravednog i zdravog društva s jednakim prilikama za sve pojedince. Takav pristup može otključati neslućeni kreativni i inovativni potencijal Hrvatske, omogućujući joj da postane sretno društvo u kojem se svatko može ostvariti i pridonositi zajedničkom napretku.

Rast je samo jedna komponenta takve vizije. Boljitak i dobrobit pojedinaca i domovine ovisi o puno činitelja, a ponajprije o sposobnim ljudima.

Nobelovac Robert Solow je istaknuo: „Bruto domaći proizvod ne uključuje ljepotu naše poezije, snagu naših veza, inteligenciju naših javnih rasprava ili integritet naših javnih dužnosnika. Ne mjeri ni našu duhovitost, hrabrost, mudrost, znanje, suosjećajnost ni odanost domovini. Ukratko, mjeri sve osim onoga što život čini vrijednim življenja.”

Trebamo graditi gospodarstvo koje će služiti svim građanima i osigurati napredak Hrvatske. Ključ za dugoročnu uspješnost leži u inovativnosti, produktivnosti, kvalitetnom obrazovanju i demografskoj održivosti. Istovremeno, moramo stvarati društvo u kojem su kvaliteta života, inkluzivnost, pravednost, nesebičnost, moralne vrijednosti i društvena solidarnost čvrsti temelji na kojima počiva naša zajednička budućnost.